

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI
SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI**

**09.00.04 – IJTIMOIV FALSAFA IXTISOSLIGI BO‘YICHA TAYANCH
DOKTORANTURAGA KIRISH SINOV LARI UCHUN MUTAXASSISLIK
FANLARIDAN**

DASTUR VA BAHOLASH MEZONI

Annotatsiya:

09.00.04. – Falsafaning kishilik jamiyatining mohiyati, kelib chiqishi, tarkibi, insonning jamiyatdagi o‘rni va roli to‘g‘risidagi alohida bir sohasi. Ijtimoiy rivojlanish yo‘lida paydo bo‘lgan muammolarni oqilona hal etish va jamiyat istiqbolini oldindan ko‘rish imkonini beradi. Aynan ijtimoiy falsafa orqali jamiyat o‘zligini anglaydi va rivojlanish istiqbollari belgilaydi. Bu soha kishilik jamiyatining eng umumiy falsafiy manzarasini yaratadi, ijtimoiy taraqqiyotning bosh maqsadi nima ekanligini o‘rganishga qaratilgan. Bu yo‘lda jamiyat taraqqiyotining shakllanishi va amalga oshirishda ilmiy uslubiyatga asoslanish ijobiy ijtimoiy tajribadan maqsadga muvofiq samarali foydalanish zarurati ijtimoiy falsafani har tomonlama rivojlantirishni taqozo etadi.

Kishilik jamiyatining mohiyati, kelib chiqishi, tarkibi, insonning jamiyatdagi o‘rni va roli to‘g‘risidagi alohida soha. Ijtimoiy falsafa faqatgina umumiy bilim va tushunchalar majmuasi bo‘lmasdan, balki ijtimoiy rivojlanish yo‘lida paydo bo‘lgan muammolarni hal etishga va jamiyat istiqbolini oldindan ko‘ra bilishga qaratilganligi. Ijtimoiy falsafa orqali jamiyat o‘zligini anglaydi va rivojlanish istiqbolini belgilaydi. Ijtimoiy falsafa jamiyat va insonni tatbiq etish bilan emas balki ijtimoiy gmanitar fanlar yutuqlariga tayangan holda jamiyat to‘g‘risida falsafiy jamiyatlar tizimni yaratishi hamda ijtimoiy voqea va jarayonlarning ilmiy bilishning metodologik asoslarini ishlab chiqishi.

Ijtimoiy falsafa jamiyatning falsafiy mushohada qilishga qaratilgan. Inson borlig‘i va ijtimoiy jarayonlar umumiy aloqadorlikda tahlil etiladi. Ijtimoiy falsafada inson va uning faoliyatida moddiy va ma‘naviy hodislarning o‘zaro nisbati. Ijtimoiy falsafa ijtimoiy hayotni yaxlit va bir butun hodisa sifatida o‘rganadi. Jamiyat tuzilishi va rivojlanishdagi umumiylikni ochish, ijtimoiy hayot sohalarining o‘rnini ko‘rsatib berishi, inson borlig‘i va ijtimoiy mohiyatini yoritishi, insoniyat tarixining mohiyatini tushuntirib berishi bilan ijtimoiy fanlar uchun metodologik asos vazifasini o‘tash.

Ijtimoiy falsafa va ilmiy boshqarish jarayoni. Ijtimoiy falsafa va kelajakni ilmiy bashorat qilish. Ijtimoiy falsafa va mafkura tizimi.

TUZUVCHILAR:

Samadov A.R.	SamDU, Falsafa va milliy g‘oya kafedrası, falsafa fanlari doktori, dotsent.
Ergasheva M.X.	SamDU, Falsafa va milliy g‘oya kafedrası falsafa fanlari doktori, dotsent.
Jo‘rayev L.N.	SamDU, Falsafa va milliy g‘oya kafedrası falsafa fanlari doktori, dotsent.

Dastur Psixologiya va ijtimoiy-siyosiy fanlar fakultetining 2023-yil __ -avgustdagi № 01-sonli Kengash yig‘ilishida muhokama qilingan va tasdiqlashga tavsiya etilgan.

KIRISH

09.00.04 – Ijtimoiy falsafa ixtisosligi bo'yicha kirish imtihoni ilmiy-pedagogik kadrlarni davlat attestatsiyasidan o'tkazishning tarkibiy qismidir. Ijtimoiy hodisalarni yaxlit, bir butun hodisa sifatida tadqiq etish fanning maqsadini tashkil etadi. Mazkur maqsadni amalga oshirish uchun ijtimoiy hodisalarning rivojlanishini, jamiyat hayoti va taraqqiyoti, inson kamolotidagi o'rni va ahamiyatini tahlil qilish kabi vazifalarni bajarilishi bilan bog'liqdir.

09.00.04 – Ijtimoiy falsafa ixtisosligi bo'yicha tuzilgan imtihon dasturi umumiy falsafa fanining bir tarmog'i bo'lib, ilmiy xodimni yuqori malakali mutaxassis bo'lishi uchun eng muhim bilimlarni o'z ichiga oladi. Imtihon topshiruvchi tadqiqotchi yuqori darajada nazariy va amaliy tayyorgarlikka ega bo'lishi, ijtimoiy falsafaning boshqa ijtimoiy-siyosiy fanlar bilan bog'liq ilmiy-metodologik masalalardan xabardor bo'lishi, shu bilan birga u o'z bilimidan ilmiy va amaliy vazifalarni to'g'ri hal etishda foydalana bilishi lozim. O'zbekiston ijtimoiy taraqqiyotida, jamiyat hayotida falsafiy bilimlar to'g'risidagi nazariy va amaliy tasavvurlarni o'zgartirib, jamiyat faoliyati rivojining mutlaqo yangi asoslari ishlab chiqilishini taqozo etadi. "Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yana-da chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish" konsepsiyasi, 2017-2021 yillar O'zbekistonni yana-da rivojlantirishning Harakatlar strategiyasi va 2020 Ilm-ma'rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili davlat dasturining ijtimoiy hayotdagi o'rni, jamiyat iqtisodiy hayotini tarkibiy o'zgarishlar va ijtimoiy-siyosiy, ma'naviy-ma'rifiy islohotlarni yana-da chuqurlashtirish, uning ko'lamini kengaytirish bilan bog'liq masalalarning nazariy va amaliy tomonlarini o'rganishda "Ijtimoiy falsafa" fani muhim ahamiyat kasb etadi. Mamlakatimizning mustaqillik yillaridagi dadil taraqqiyot odimlari, yurtimizda hamda jahonda kechayotgan murakkab ijtimoiy jarayonlarni to'g'ri anglash mustaqil hayotga qadam tashlayotgan yoshlar uchun nihoyatda muhim. "Ijtimoiy falsafa" fani yoshlarga jamiyatni, unda ro'y berayotgan tub o'zgarishlarning mohiyatini to'g'ri idrok qilish va shu asosda o'z kasbiy faoliyatini samarali olib borish imkonini beradi.

ASOSIY QISM

Ijtimoiy falsafa fanining bahs mavzusi va vazifalari Falsafa, ijtimoiy falsafa. Ular o'rtasidagi umumiy tomonlar va o'ziga xoslik. Ijtimoiy falsafa jamiyat haqidagi falsafiy bilimlar majmui sifatida. Ijtimoiy falsafa va ontologiya. Ijtimoiy falsafa va gnoseologiya. Ijtimoiy falsafa va metodologiya. Ijtimoiy falsafa va antropologiya. Ijtimoiy falsafaning predmeti, o'rganish obyekti. Ijtimoiy falsafaning asosiy muammolari: jamiyat, inson, ijtimoiy taraqqiyot va ijtimoiy bilish.

Ijtimoiy falsafaning tayanch tushunchalari. Jamiyat, inson, ijtimoiy taraqqiyot, ijtimoiy bilish, madaniyat, ma'naviyat, ijtimoiy hayot, tadrijiy rivojlanish, inqilobiy rivojlanish, ijtimoiy-siyosiy tizim, ijtimoiy xavfsizlik, mustaqillik, ijtimoiy hamkorlik, fuqarolik jamiyati, shaxs.

Ijtimoiy falsafaning jamiyat hayotidagi o'rni va funksiyalari. Ijtimoiy falsafaning ijtimoiy-gumanitar fanlar orasida tutgan o'rni. Ijtimoiy falsafa tarixi

Ijtimoiy falsafaning shakllanishi va rivojlanishining asosiy davrlari.

Ijtimoiy falsafa - jahon falsafasi tarixining tarkibiy qismi:

Qadimgi Sharqda shakllangan ilk ijtimoiy-falsafiy qarashlar. Xitoy, Hindiston, Markaziy Osiyo. Qadimgi Yunon faylasuflarining ijtimoiy-falsafiy qarashlari. Suqrot, Aflotun, Arastu. O'rta asrlar Markaziy Osiyo mutafakkirlarining ijtimoiy-falsafiy qarashlari. Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino. O'rta asrlarda G'arbiy Yevropa mamlakatlarida ilgari surilgan ijtimoiy-falsafiy qarashlar. Foma Akviniskiy. G'arbiy Yevropa Uyg'onish davridagi ijtimoiy-falsafiy qarashlar. Tomas Mor. Tommazo Kampanella.

Yangi davr G'arbiy Yevropa olimlarining ijtimoiy-falsafiy g'oyalari.

XVII-XVIII asrlarda shakllangan ma'rifatparvarlik g'oyalari. Tomas Gobbs. Sharl Lui Monteske. Jan Jak Russo. Nemis mumtoz falsafasida jamiyat va inson muammolari. Ijtimoiy falsafaning fan sifatida shakllanishi. Gegel. Feyerbax. K. Marks, Ogyust Kont, Gerbert Spenser. XXI asr va hozirgi davr ijtimoiy falsafasi taraqqiyoti Yemil Dyurkgeym, Osvald Shpengler. Karl Yaspers. Anri Bergson. O'zbekistonning birinchi Prezident Islom Karimov asarlarida ijtimoiy falsafa mustaqilligi va ijtimoiy falsafiy fikrlar taraqqiyoti. 2017-2021 yillar O'zbekistonni yana-da rivojlantirishning Harakatlar strategiyasi.

Jamiyat – yaxlit tizim sifatida

Jamiyatning falsafiy talqini. Jamiyat ijtimoiy falsafaning tadqiqot obyekti sifatida. "Jamiyat" tushunchasining ma'nosi. Jamiyatning mohiyati. Jamiyat obyektiv borliqning tarkibiy qismi, tabiat taraqqiyotining mahsuli va ko'rinishi. Jamiyatda amal qiladigan qonunlar, ularning o'ziga xos jihatlari. Jamiyat – yaxlit tizim sifatida. Jamiyat hayoti va uning o'ziga xos jihatlari. Barqarorlik va beqarorlik. Onglilik va ongsizlik. Tartib va tartibsizlik. Jamiyat hayotining asosiy sohalari. Jamiyatning iqtisodiy hayoti. Jamiyatning siyosiy hayoti. Jamiyatning ijtimoiy hayoti. Jamiyatning ma'naviy hayoti. Jamiyat. Ideal jamiyat. Axborotlashgan jamiyat. Fuqarolik jamiyati.

Fuqarolik jamiyati

Ideal jamiyat. Fuqarolik jamiyati tushunchasi. Fuqarolik jamiyati to'g'risidagi falsafiy qarashlar. Fuqarolik jamiyatini barpo etish ijtimoiy taraqqiyot yo'nalishi sifatida. Fuqarolik jamiyatining tuzilishi. Fuqarolarning o'z-o'zini boshqarish organlari - fuqarolik jamiyati shakllanishining bosh omili. Fuqarolik jamiyati institutlari. Mahalla - O'zbekistonda fuqarolarni o'z-o'zini boshqarish organi sifatida. Fuqarolik jamiyatini barpo etish va rivojlantirishda siyosiy va huquqiy madaniyatning o'rni. O'zbekistonda barpo etilayotgan fuqarolik jamiyati. Birinchi Prezident I.Karimov fuqarolik jamiyatini barpo etish vazifalari to'g'risida. «Kuchli davlatdan – kuchli jamiyat sari» tamoyili va uning mamlakatimizda fuqarolik jamiyatini barpo etishdagi o'rni.

Jamiyat hayoti va taraqqiyoti omillari.

Tabiat va jamiyat, ular orasidagi uzviy aloqadorlik. Tabiat, inson va jamiyat orasidagi uzviy bog'liqlik va aloqadorlikning falsafa va fan tarixida qo'yilishi. Jamiyat tabiat taraqqiyotining davomi, bio va sotsio-evolyutsiyaning mahsuli va ko'rinishi sifatida. Jamiyatga taraqqiyotning tabiiy omillari: geografik muhit, demografik omil. (Aholi zichligi). Geografik muhit va uning jamiyatga ta'siri. Tabiat jamiyat hayoti va taraqqiyotining tabiiy asosi va sharti. Kosmosfera, noosfera, biosfera tushunchalari to'g'risida. V.M.Vernadskiyning noosfera konsepsiyasi. Geografik muhit va jamiyat orasidagi dialektik aloqadorlik. Tabiatning jamiyatga va jamiyatning tabiatga ta'siri. Geografik determinizm nazariyasi. Geografik siyosat tushunchasi. Geografik siyosat davlat siyosatining muhim yo'nalishi sifatida. O'zbekistonning geografik siyosati. Demografiya demografik omil. Aholi zichligi tushunchasi. Aholi zichligi qonunining jamiyatda amal qilish xususiyatlari. Demografiya - aholi, nufus haqidagi fan. Jamiyatdagi demografik jarayonlar. Migratsiya. Urbanizatsiya. Demografik jarayonlarning jamiyat hayoti va taraqqiyotiga ta'siri. Jamiyatning demografik tarkibi. Demografik muammolar. Demografik siyosat. O'zbekistonning demografik siyosati. Jamiyat hayoti va taraqqiyotiga ta'sir etuvchi ijtimoiy omillar. Ishlab chiqarish. Moddiy ishlab chiqarish. Ma'naviyat. Madaniyat. Qadriyatlar. Milliy g'oya.

Jamiyatning iqtisodiy hayoti

Jamiyatning iqtisodiy hayoti tushunchasi. Moddiy ishlab chiqarish jamiyat iqtisodiy hayotining asosi. Moddiy ishlab chiqarish tushunchasi. Texnika, uning taraqqiyoti. Texnologiya. Texnik inqiloblar, ularning moddiy hayotga ta'siri. Texnika taraqqiyotida fanning tutgan o'rni. Fan-texnika inqilobi. Moddiy iqtisodiy ishlab chiqarish usuli va uning tarkibiy tuzilishi. Ishlab chiqaruvchi kuchlar va ishlab chiqarish munosabatlari. Ishlab chiqaruvchi kuchlar va ularning tarkibi. Ishchi kuchi. Ishlab chiqarish vositalari. Ishlab chiqarish munosabatlari va uning o'ziga xos tomonlari. Mulkiy munosabat - ishlab chiqarish munosabatining asosi sifatida. Mulk tushunchasi. Mulk shakllari. Intellektual mulk. Bozor munosabatlariga o'tish sharoitida mulkchilikning xilma-xil shakllarini vujudga keltirishning obyektiv zarurligi. Tadbirkorlikni qo'llab quvvatlash, ishlab chiqarishning ilg'or usullarini hayotga tadbiiq etish – mamlakatimizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning bosh maqsadi. 2011 yil – “Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik yili”. Jamiyat iqtisodiy hayotida amal qiladigan qonunlar. Ishlab chiqarish munosabatlarining ishlab chiqaruvchi kuchlar xarakteri va taraqqiyot darajasiga muvofiq kelishi qonuni va uning amal qilish xususiyatlari.

Jamiyatning ijtimoiy hayoti

Jamiyatning ijtimoiy hayoti tushunchasi. Jamiyatning ijtimoiy tarkibi va uning asosiy elementlari. Jamiyatning etnik tarkibi. Urug'. Qabila. Elat. Millat. Milliy va millatlararo munosabatlar. Milliy hamjihatlik, millatlararo hamkorlik va hamjihatlik – ijtimoiy barqarorlik va taraqqiyot omili. Jamiyatning demografik

tarkibi. Jamiyatning sinfiy tarkibi. Sinflar. Sinfiy munosabatlar. Stratalar. Mobillik ochiq demokratik jamiyat ijtimoiy hayotining o'ziga xos xususiyati. Aholining istiqomat joylariga ko'ra ijtimoiy tarkibi. Shahar aholisi. Qishloq aholisi. Shahar va qishloq orasidagi munosabatlar. Aholining ma'lumot va kasbga ko'ra tarkibi. Ta'lim, uning jamiyatdagi o'rni.

Jamiyatning siyosiy hayoti

Ijtimoiy siyosatni davlat siyosatining muhim yo'nalishi. O'zbekiston ijtimoiy siyosatning insonparvarlik mohiyati. Mamlakat siyosiy tizimi. Xalqaro siyosiy tizim. Jamiyatning siyosiy hayoti tushunchasi. Jamiyatning siyosiy tizimi. Siyosat. Siyosiy munosabatlar. Siyosiy ong. Siyosiy muassasa va tashkilotlar. Jamiyatning siyosiy tizimi. Davlat jamiyat siyosiy tizimining asosi. Siyosiy partiyalar. Jamoat tashkilotlari, ijtimoiy harakatlar. Nodavlat, notijorat tashkilotlar, ularning jamiyat siyosiy tizimidagi o'rni. Boshqaruv, uning tarixiy ko'rinishlari. O'z-o'zidan boshqaruv. Maxsus boshqaruv. Davlat. Jamiyat siyosiy hayotida davlatning o'rni va roli. Demokratik davlat va uning o'ziga xos xususiyatlari. Demokratik huquqiy davlat tushunchasi. Huquqiy demokratik davlat. Huquqiy demokratik davlat va erkin fuqarolik jamiyatini barpo etish – bosh strategik maqsadimiz. Demokratik davlatning inson huquqlari, erkinlari hamda manfaatlarining ro'yobga chiqarishdagi o'rni. Konstitutsiya – demokratik jamiyat siyosiy va huquqiy hayotini tashkil etish takomillashtirishning muhim omili. Birinchi Prezident I.Karimov asarlarida jamiyatimiz siyosiy hayotini shakllantirish va rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.

Jamiyatning ma'naviy hayoti.

Jamiyatning ma'naviy hayoti. Ma'naviy hayotining tarkibiy elementlari. Ma'naviy ehtiyoj. Ma'naviy munosabat. Ma'naviy ishlab chiqarish. Ma'naviy o'zlashtirish. Jamiyat ma'naviy hayotida vorislik va yangilanish. Ijtimoiy ong – jamiyat ma'naviy hayotining asosi. Ijtimoiy ong strukturasi. Ijtimoiy va individual ong. Ijtimoiy ong sohalari. Kundalik va nazariy ong. Ijtimoiy ong darajalari. Ijtimoiy ruhiyat. Ijtimoiy mafkura. Milliy g'oya va mafkura. Milliy mentalitet. Milliy g'oya va ijtimoiy taraqqiyot. Ijtimoiy ong shakllari. Axloqiy ong. Diniy ong.

Siyosiy va huquqiy ong. San'at. Fan. Falsafa. Ma'naviyatning hozirgi zamon talqini. Ma'naviyat. Ma'naviy hayot. Ma'naviy tiklanish va taraqqiyot. Birinchi Prezident Islom Karimov asarlarida jamiyat ma'naviyat va takomillashtirish muammolari. Ta'lim tizimini isloh qilish – jamiyat ma'naviy hayotini takomillashtirishning muhim omili.

Fan

Fan – ijtimoiy ongning shakli. Maxsus fanning o'ziga xos xususiyatlari. Fan-ilmiy bilimlar tizimi. Ilmiy faoliyat, uning o'ziga xos jihatlari. Fan – ijtimoiy institut. Fanlarning asosiy turkumlari. Fandagi differensiya va integratsiya jarayonlari. Fanning vujudga kelishi va taraqqiyoti. Qadimgi Sharq mamlakatlarida ilmiy bilimlarning shakllanishi. Qadimgi Yunonistonda fanning shakllanishi.

Markaziy Osiyoda ilmiy bilimlarning shakllanishi va taraqqiyoti. Xorazm Ma'mun akademiyasi olimlarining jahon fani taraqqiyotiga qo'shgan hissalar. XVI – XVII asrlarda Yevropada fan. Fan taraqqiyotining tarixiy bosqichlari. Klassik fan. Noklassik fan, Postnoklassik fan. Hozirgi zamon fani va uning o'ziga xos xususiyatlari. Axborotlashgan jamiyat va fan. O'zbekistonda ilm-fan rivojlanishining asosiy yo'nalishlari.

Madaniyat. Qadriyatlar

Madaniyat. Moddiy va ma'naviy madaniyat. Madaniyatning shakllanish va rivojlanish tarixi. Madaniyat tarixining jamiyat tarixi bilan uzviy aloqadorligi. Madaniyatning jamiyat taraqqiyotida tutgan o'рни. Madaniyatda milliylik va umuminsoniylik. Sivilizatsiya madaniy – ma'naviy rivojlanishning mahsuli sifatida. Mustaqillik va madaniyatimiz taraqqiyotining istiqbollari. Yuksak madaniyatli inson, barkamol shaxsni tarbiyalash - fuqarolik jamiyatini qaror toptirishning muhim omili. Qadriyatlar tushunchasining mazmuni. Qadriyatlar-ijtimoiy taraqqiyotning muhim omili. Qadriyatlarining o'ziga xos jihatlari. Qadriyatlar tizimi va ko'rinishlari. Moddiy-ma'naviy qadriyatlar. Axloqiy, ijtimoiy-siyosiy qadriyatlar. Mustaqillik va qadriyatlar. Insonning eng oliy qadriyat ekanligi.

Inson. Shaxs

Inson – ijtimoiy falsafaning o'rganish obyekt sifatida. Inson va uning mohiyati. Antropologiya – inson to'g'risidagi fan. Inson muammosining falsafa tarixida qo'yilishi. Antik davr falsafasida inson muammosi. Qadimgi Hindiston.Xitoy. Markaziy Osiyoning qomusiy olimlari inson haqida. Tasavvuf falsafasi va insonning ruhiy-ma'naviy kamoloti. XVI-XIX asrlarda Markaziy Osiyoda shakllangan inson haqidagi qarashlar. Tasavvuf falsafasi inson haqida. Qadimgi Yunon faylasuflarining inson haqidagi qarashlari. O'rta asrlar G'arbiy Yevropa falsafasi insonning mohiyati to'g'risida. G'arbiy Yevropa Uyg'onish davri falsafasida inson muammosining qo'yilishi. Inson va insonparvarlik g'oyalar. XVII –XVIII asrlar G'arbiy Yevropa falsafasida inson muammosi va ma'rifatparvarlik g'oyalar. Hozirgi davr G'arbiy Yevropa falsafasida inson muammosi. Ekzistensializm. Personalizm. Hozirgi zamon G'arb falsafasi insonning mohiyati to'g'risida. XIX asr oxiri XX asr boshlarida Markaziy Osiyoda shakllangan inson, haqidagi qarashlar, jamiyatni insonparvarlashtirish g'oyalari. Inson – biosotsial va ruhiy mavjudot. Insonda tabiiylik va ijtimoiylik. Inson hayotining mazmuni. Inson, individ, shaxs, individuallik tushunchalari. Ularning o'ziga xosligi va ular orasidagi uzviy aloqadorlik. Shaxsning mohiyati. Shaxs tillari.

Shaxs haqidagi hozirgi zamon qarashlari. Shaxsning shakllanishida oila, mahalla, ta'lim-tarbiya muassasalarining o'рни. Erkin, mustaqil shaxs tushunchasi. Ma'naviyat va uning mustaqil shaxsning shakllanishidagi o'рни.

Jamiyat va shaxs

Jamiyat va shaxs, ularning uzviy birligi va aloqadorligi. Jamiyat va shaxs orasidagi o'zaro aloqadorlik haqidagi falsafiy qarashlar. Jamiyatning shaxsga ta'siri. Shaxsning jamiyatga ta'siri. Shaxs erkinligi va mas'uliyati. Tanlov erkinligi. Shaxsning tarixiy tiplari. Shaxsiy qaramlik. Mulkiy qaramlik. Qaram shaxs. Shaxs mustaqilligi. Mustaqil shaxs.

Shaxsning erkinligi va mas'uliyati. Iqtisodiy erkinlik. Siyosiy erkinlik. Ma'naviy erkinlik. Inson erkinliklari va haq-huquqlari. Mustaqillik sharoitida inson haq-huquqlari va erkinligining ta'minlanishi. Erkin fuqarolik jamiyati va shaxs.

Ijtimoiy taraqqiyot tabiiy-tarixiy jarayon sifatida

Ijtimoiy taraqqiyot. Progress. Regress Ijtimoiy taraqqiyot tabiiy-tarixiy jarayon sifatida. Ijtimoiy taraqqiyot haqidagi qarashlar. Ijtimoiy taraqqiyotning davriylik nazariyasi. Ijtimoiy taraqqiyotni oddiy, chiziqli rivojlanish shakli sifatida tushunish. Ijtimoiy taraqqiyotning hozirgi zamon konsepsiyalari. Ijtimoiy taraqqiyotga formatsion yondashuv. Ijtimoiy taraqqiyotga sivilizatsiyali yondashuv. Tarixiy jarayon muammosining hozirgi zamon falsafiy ta'limotlarida qo'yilishi va hal etilishi. Arnold Toynbi qarashlari Karl Yaspers tarixiy jarayonlar mazmuni haqida. Karl Popper, Fridrix Nisse, Osvald Shpenglerlarning ijtimoiy taraqqiyot to'g'risidagi qarashlari.

Ijtimoiy taraqqiyot qonunlari tushunchasi. Ijtimoiy qonunlarning obyektiv xarakteri. Ijtimoiy taraqqiyot qonunlarining o'ziga xos xususiyatlari. Ijtimoiy taraqqiyotda obyektivlik va subyektivlik. Ijtimoiy taraqqiyotning shakl va ko'rinishlari. Inqilobiy va tadrijiy taraqqiyot. Ijtimoiy inqilob tushunchasi. Ijtimoiy inqilobning tarixiy taraqqiyotdagi o'rni.

Tadrijiy (evolyutsion) taraqqiyot, uning o'ziga xos jihatlari. O'zbekistonning o'z ijtimoiy taraqqiyot yo'li - taraqqiyotning «o'zbek modeli». Jamiyat hayotidagi beqarorlik va barqarorlik. Jamiyatni insonparvarlashtirish hozirgi zamon ijtimoiy taraqqiyotning asosiy yo'nalishi sifatida.

Ijtimoiy taraqqiyot subyektlari va harakatlantiruvchi kuchlari

Ijtimoiy ehtiyoj, manfaatlar va ularning ijtimoiy taraqqiyotdagi o'rni. Moddiy va ma'naviy ehtiyojlar. Manfaat va ehtiyojlar – ijtimoiy taraqqiyotni harakatlantiruvchi kuchi. Ijtimoiy taraqqiyotning subyektlari tushunchasi. Xalq ommasi. Sinflar va millatlar. Shaxsning tarixdagi o'rni. Ijtimoiy taraqqiyotda inson omili. 2017 yil Halq bilan muloqat va inson manfaatlari yil davlat dasturi. «Xalq ommasi» tushunchasi mazmuni. Xalq. Olomon. Ular orasidagi farq. Xalq ommasining ijtimoiy taraqqiyotdagi o'rni. Sinflar va millatlar ijtimoiy taraqqiyot subyektlari sifatida. Ijtimoiy taraqqiyotga sinfiy yondashuvning cheklanganligi. Milliy ozodlik harakatlari va ijtimoiy taraqqiyot. Buyuk zod, tarixiy shaxs tushunchalari. Tarixda shaxsning o'rni. Fatalizm, volyuntarizm nazariyalari. Ijtimoiy taraqqiyotda inson omili.

Sivilizatsiya

Sivilizatsiya, uning o'ziga xos xususiyatlari. Sivilizatsiya haqidagi falsafiy qarashlar. Sharq sivilizatsiyasi. G'arb sivilizatsiyasi. Insoniyat – tarixning subyekti

sifatida. Insoniyat taqdirining mushtarakligi. Hozirgi zamon jahon sivilizatsiyasi, uning o'ziga xos xususiyatlari. Globalashuv va jahon. Insoniyat taqdiri masalasi. BMTning Ming yillik rivojlanish maqsadlari. Hozirgi davr: umumbashariy muammolar.

O'zbekistonning jahon sivilizatsiyasiga integratsiyasi

Har bir xalq millatning jahon sivilizatsiyasiga qo'shib borishi qonuniy jarayon sifatida. Jahon hamjamiyati: ayrimlik, o'ziga xoslik, umumiylikning namoyon bo'lishi. O'zbekiston xalqaro munosabatlarning subyekt. Jahon hamjamiyatining teng huquqli a'zosi. O'zbekiston tashqi siyosatining mohiyati, asosiy yo'nalishlari va tamoyillari. O'zbekistonning jahon hamjamiyatiga integratsiyasilashuvi: ikki yoqlama va ko'p yoqlama hamkorlik, iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy va madaniy hamkorlik Xalqaro miqyosda tinchlikni mustahkamlash va barqarorlikni ta'minlashda O'zbekistonning tutgan o'rni va roli. O'zbekistonning jahon hamjamiyatidagi nufuzining ortib borayotganligi. BMTning 75 sessiyasida Prezident Mirziyoyevning so'zlagan nutqi.

Ijtimoiy bilish. Jamiyatni ilmiy bilish va boshqarish.

Bilish. Ilmiy bilish. Ijtimoiy bilish, uning mohiyati va uning o'ziga xos jihatlari. Ijtimoiy bilish tarkibi. Ijtimoiy bilish subyekt va obyekt. Ijtimoiy xaqiqatga erishish – ijtimoiy bilishning maqsadi. Jamiyatni ilmiy bilish. Ijtimoiy bilish va uning darajalari. Empirik va nazariy bilish. Jamiyatni empirik bilish. Empirik bilish metodlari.

Kuzatish. Ijtimoiy eksperiment. Statistik usul. Manbalar, hujjatlar bilan ishlash.

Nazariy bilish va uning metodlari. Tarixiylik va mantiqiylik. Modellashtirish. Tarixiy analogiya. Ijtimoiy bashorat. Ijtimoiy bilish to'g'risidagi nazariyalar. Naturalizm. Gumanitarizm. Ijtimoiy bilishni jamiyatni anglash, boshqarish va kelajak istiqbollari aniqlashdagi o'rni.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

Ijtimoiy-siyosiy adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi – T., “O'zbekiston”, 2019 yil
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalkimiz bilan kuramiz. – T.: Uzbekiston, 2017.
3. Milliy taraqqiyot yulimizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. 1-TOM.Toshkent - “O'zbekiston” - 2017
4. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik Uzbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent: “Uzbekiston”, 2016.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining O'zbekiston Respublikasini yana-da rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risidagi Farmoni. Toshkent. “Adolat”. 2018.
6. Karimov I.A. O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida. – T.: O'zbekiston, 2011. – 440 b.
7. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat engilmas kuch. – T., “Ma'naviyat”, 2008 yil.

Asosiy adabiyotlar:

8. Tulenov J. Jamiyat falsafasi. Oltinchi bo'lim – T., 2001 yil.
9. Крапивенский С.Е. Социальная философия. Москва “Владос” 1998.
10. Барулин В.С. Социальная философия. Москва “ФАИР-ПРЕСС”,1999
11. Choriyev A. Inson falsafasi. – T., 2006 yil.
12. Karimov I, Valiyeva S, Tulenova K. Ijtimoiy falsafa (uslubiy qo'llanma).- T., 2008 yil.
13. Tulenov J. Dialektika nazariyasi. T., “O'zbekiston” 2001 y.
14. Xorazm Ma'mun akademiyasi va uning dunyo ilm-fani taraqqiyotidagi o'rni. – T., 2007 yil.
15. О.Г.Данилян, В.М.Тараненко Философия –Москва “Ексмо” 2005 Ф.
16. Sulaymonova, G'arb va Sharq – T., 2000 yil.
17. Tulenova K. Predvideniye i realnost.- T., “O'zbekiston milliy ensiklopediyasi” ilmiy nashr., 1998 yil.
18. Bilish falsafasi. – T., “Universitet” nashr., 2005 yil.
19. Falsafa asoslari. – T., “O'zbekiston” NMIU, 2005 y.
20. Jaxon falsafasi tarixidan lavxalar. I qism – T., O'zbekiston faylasuflar milliy jamiyati nashr., 2004 yil.
21. Алексейев П.В. Социальная философия. Москва “ПРОСПЕКТ” 2003.
22. Yaxshilikov J.Ya., Muxammadiyev N.Y. Milliy g'oya va mafkura. (Monografiya). T.: “Fan”, 2015 yil.

23. Turayev B.O. Falsafa tarixiga kirish. (O‘quv metodik qo‘llanma). Samarqand: Imom Buxoriy xalqaro markazi, 2010.

24. Yaxshilikov J.Ya. Ijtimoiy taraqqiyotda fan-texnikaning o‘ziga xos xususiyatlari. Globallashuv sharoitida falsafa va milliy g‘oyaning dolzarb masalalari. Toshkent 2014, 145-147-betlar.

25. Turayev B.O. “Borliq falsafasi”. – T.: “Falsafa va huquq instituti nashriyoti”, 2013 yil.

26. Turayev B.O. “Ontologiya, gnoseologiya, logika va fan falsafasi muammolari”. Tiklangan asarlar. 1-tom, “O‘zbekiston milliy kutbxonasi nashriyoti”, -T.: 2015 yil.

Qo‘shimcha adabiyotlar:

27. Abu Nasr Forobiy. Fozil odamlar shahri. – T., 2003 yil.

28. Temur tuzuklari. – T., G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san‘at nashriyoti, 1996 yil.

29. Nizomul mulk. Siyosatnoma yoki Siyar ul-mulk.,- T., “Adolat”, 1997 yil.

30. Avesto: tarixiy-adabiy yodgorlik. – T., “Sharq” 2001 yil.

31. Otamuratov S. Globallashuv va millat. – T.: 2008.

32. Komilov N. Tasavvuf yoki komil inson ahloqi. 1-kitob,- T., “Yozuvchi” nashriyoti, 1996 yil.

33. Narzulla Jo‘rayev. Tarix falsafasining nazariy asoslari. –T., “Ma‘naviyat” 2008 yil.

34. Mustaqillik biz uchun o‘zligimizni anglash, yurt tinchligi va barqarorligining inson manfaati ekanligi va farovonligining, biz qo‘llagan demokratik jamiyat barpo jtishning garovidir. – T., 2008 yil.

35. Otamuratov S. Globallashuv va millat. – T.: 2008.

36. Qirg‘izboyev M Fuqarolik jamiyati: nazariya va xorijiy tajriba. – T., «Yangi asr avlodi», 2006 yil.

37. Mamatov X. Huquqiy madaniyat va O‘zbekistonda fuqarolik jamiyatining shakllanish muammolari. T., 2005 yil.

38. Axmedov D. A, Z.G‘ofurov. mahalla-noyob qadriyat. – T., 2005 yil.

39. Tulenova G. “Ma‘naviy etuklikdan ijtimoiy faollik sari” – T.: 2008.

40. Islomov Z. M. Fuqarolik jamiyati: kecha, bugun, ertaga. – T., 2002 yil.

41. Sharifxo‘jayev M. O‘zbekistonda ochiq fuqarolik jamiyatining shakllanishi. – T., “Sharq”, 2003yil.

Internet resurslari:

42. www.ziyonet.uz

43. www.philosophy.ru.

44. <http://www.intencia.ru>.

45. <http://www.anthropology.ru>

46. <http://www.ido.rudn.ru>.

47. <http://www.filosofia.ru>.

48. <http://www.falsafa.dc.uz>.

**SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETINING TAYANCH DOKTORANTURA
IXTISOSLIKLARIGA KIRISH SINOVLARI UCHUN MAXSUS
FANLARDAN DA'VOGARLARNING BILIMLARINI
BAHOLASH MEZONI**

Sinov topshirish shakli	Yozma
Ajratilgan vaqt	120 daqiqa
Savollar soni	5
Har bir savol uchun belgilangan ball	20
Maksimal ball	100